

ADMINISTRATIONSBÖRDAN

»Det handlar om hur man använder kompetens bäst. Administration ska skötas professionellt, och det är just det som medicinska sekreterare är utbildade för. Läkare eller sjuksköterskor har inte någon sådan utbildning.«

– När IT-systemen införs tar allting längre tid, säger Karin Båtelson, överläkare i Göteborg och ledamot i Läkarförbundets centralstyrelse. Fler uppgifter faller på oss läkare. Man tror att man sparar pengar om vi skriver in själva, till exempel.

– Jag tycker det är utmärkt om de medicinska sekreterarna vill sköta mer av administrationen, så att vi läkare får mer tid att sitta öga mot öga med patienterna.

Ännu har IT-systemen inte blivit den magiska lösning man hoppades på i början av 2000-talet. I Erik Bergströms färsk rapport från Västerbotten utpekas faktiskt »brister i IT-systemen« som den enskilt största orsaken till frustration bland läkarna när det gäller det administrativa arbetet. En rad förbättringar i landstingets IT-system står högt på listan över föreslagna åtgärder.

De senaste tio–femton åren har det kommit en rad rapporter som beskriver problemet med läkarnas växande administration och vad detta kan bero på. Flera av dem föreslår också motåtgärder, som i några fall har testats i lokala projekt.

Men sedan verkar det ta stopp, säger Eva-Lotta Nilsson från Vision:

– Jag har tittat tillbaka på vad som har gjorts de senaste åren. Då får jag en känsla av att alla är överens – men ändå händer ingenting. Det känns som man inte kommer loss.

Alla tycker det här är bra, men det får inget fäste.

På försättsbladet till slutrapporten från Projekt 10⁶, det som skulle frigöra en miljon administrationstimmar i Östergötland, har projektledaren Lena Källum placerat följande tänkespråk: »Det svåra är inte att se problemen och hitta lösningarna, det svåra är att motivera och genomföra dem.«

Som hinder för förändringar identifierar hon bland annat sjukvårdens stuprörslänkande organisation, och räds-la hos en del av personalen att lämna sina invanda arbetsuppgifter. Men vårdval och konkurrens håller på att förändra situationen. Konkurrensen har blivit ett slags katalysator för förändring, säger hon:

– Nu måste man bli mer effektiv och använda resurserna bättre. Särskilt på vårdcentralerna händer det mycket. Patienterna ser sig som kunder, och förväntar sig att till exempel kunna boka tider på nätet.

Lena Källum tror inte att det, totalt sett, behövs fler administratörer i vården. Där- emot är det viktigt att överföra arbetsuppgifter till administratörerna så att vårdpersonalen kan få mer direkt patienttid. Förutsättningarna för modern vårdverksamhet har också förändrats radikalt och det finns ett behov av en ny kompetens som kan planera komplexa verksamheter, anser hon.

Eva-Lotta Nilsson från Vision håller inte med. Om medicinska sekreterare ska ta över arbetsuppgifter från läkare och sjuksköterskor, så kan det mycket väl betyda att man behöver anställa fler medicinska sekreterare:

– Det handlar om hur man använder kompetens bäst, säger hon. Administration ska skötas professionellt, och det är just det som medicinska sekreterare är utbildade för. Läkare eller sjuksköterskor har inte någon sådan utbildning.

Miki Agerberg

Administrationsforskare Anders Ivarsson Westerberg ser en tydlig trend i samhället.

»Växande administration tränger ut kärnverksamheten«

Problemet med växande administrativa uppgifter drabbar inte bara läkare. Andra yrkesgrupper, som lärare och poliser, har samma problem. Det säger administrationsforskaren Anders Ivarsson Westerberg.

Anders Ivarsson Westerberg ser en trend i samhället:

– Vi sysslar mer och mer med procedurerna kring arbetet – rapportering, redovisning och så vidare – i stället för med arbetet självt. Den växande administrationen

tränger ut kärnverksamheten.

Det här är en trend som inte bara gäller sjukvården. Anders Ivarsson Westerberg, som är docent i samtidshistoria vid Södertörns högskola, har också studerat administrationen inom bland annat polisen och skolan. Nu arbetar han med en bred studie av administrationssamhället, där även sjukvården finns med.

Visserligen finns det ingen enhetlig definition på vad administration är, säger han.

»I huvudsak blir det värre och värre. Teknikstress och ökad arbetsbelastning har ökat den psykiska ohälsan i arbetslivet. Vi prioriterar på fel sätt. Varför ska vi utbilda läkare i många år, om de sedan ska ägna halva arbetstiden åt administration?»

Men den samlade forskningen visar ändå tydligt att administrationen har ökat, och att den har ökat ganska kraftigt.

Brytpunkten, när den här utvecklingen tog fart, förlägger han till omkring 1990. Då inleddes två parallella processer: nedskärningarna i den offentliga sektorn och datoriseringen.

Nedskärningarna slog hårt mot den administrativa personalen. 1990 fanns det till exempel totalt 256 000 sekreterare i Sverige, enligt SCB:s yrkesstatistik. 2008, arton år senare, fanns det bara 31 000 kvar. Samtidigt gjorde datoriseringen det möjligt att flytta ut en stor del av administrationen till andra yrkesgrupper, som läkare, lärare och poliser.

– Resultatet blev mer arbete för de här grupperna, säger Anders Ivarsson Westerberg. De fick svårt att hinna med de nya uppgifterna på ordinarie arbetstid, och får ta till kvällar och fikaraster.

– När sådana här förändringar genomförs tror man ofta att de ska öka effektiviteten. Men i själva verket tar det mycket längre tid om alla ska administrera, än om en van administratör gör jobbet.

Den här utvecklingen är inget unikt för Sverige. Studier av bland annat poliser i England och lärare i Kanada visar samma sak: överallt ökar den

administrativa arbetsbördan.

Anders Ivarsson Westerberg har svårt att se något positivt med detta:

– I huvudsak blir det värre och värre. Teknikstress och ökad arbetsbelastning har ökat den psykiska ohälsan i arbetslivet. Vi prioriterar på fel sätt. Varför ska vi utbilda läkare i många år, om de sedan ska ägna halva arbetstiden åt administration?

Hur ska man kunna bryta denna utveckling? Anders Ivarsson Westerberg har två förslag till åtgärder:

– Utbilda och anställ fler administratörer, och låt yrkesgrupper som läkare och lärare göra det de är utbildade för. Man sparar inte några pengar på att ta bort administratörer.

– Jag tycker också man ska minska på centralstyrningen, med alla dessa styrdokument, policydokument och så vidare. Läkare, lärare och liknande är professionella yrkesgrupper som kan sina jobb. Ger man dem större ansvar blir resultatet bättre.

När det gäller lärarna kom det i slutet av oktober ett initiativ från regeringen. Då tillsattes en utredare som ska se över hur lärarnas administrativa arbete kan minskas och förenklas.

– Lärarnas huvuduppgift ska vara att undervisa. Sammantaget har administrationen nu blivit en för tung börda, sade utbildningsminister Jan Björklund i en kommentar.

Anders Ivarsson Westerberg är positiv till initiativet:

– Det är bra att problemet uppmärksammas. Samtidigt är det tveksamt om det kommer att hjälpa, eftersom det är starka drivkrafter bakom den ökade administrationen.

Borde Göran Hägglund tillsätta en motsvarande utredare för läkarna?

– Ja, det tycker jag. Men utredningarna bör samordnas, eftersom orsakerna och drivkrafterna är desamma inom skolan som inom vården.

Miki Agerberg

Foto: Madeleine Ramberg Sundström

Marie Wedin vill att regeringen tillsätter en utredare.

Läkarförbundets ordförande:

»Stort och ökande problem«

Läkarnas administrationsbörda är ett stort och ökande problem, anser Läkarförbundets ordförande Marie Wedin. Hon vill att regeringen tillsätter en utredare.

Mer och mer administrativ tid framför datorn. Det är verkligheten för dagens läkare, säger Läkarförbundets ordförande Marie Wedin:

– Allt mer tid går åt till att föda IT-systemen, och till att möta ökade krav på dokumentation av allt. Men man kan fråga sig vad som är viktigast för patienterna: att läkaren dokumenterar mer, eller att hon eller han hinner träffa fler patienter och prata mer med dem.

Därför vill hon att man fördelar om arbetsuppgifterna, så att de medicinska sekretärerna gör mer av dokumentationen, och att man gör en konsekvensanalys inför införandet av varje ny administrativ rutin; bara rutiner som vinner tid åt läkarna eller som inte ökar den totala mängden administration skulle godkännas.

I slutet av oktober tillsatte utbildningsminister Jan

»... man kan fråga sig vad som är viktigast för patienterna: att läkaren dokumenterar mer, eller att hon eller han hinner träffa fler patienter och prata mer med dem.«

Björklund en utredare som ska granska hur lärarnas administrativa arbete kan minskas eller förenklas. Marie Wedin vill att socialminister Göran Hägglund tillsätter en motsvarande utredning om läkarnas administration:

– Det skulle vara bra med en sådan utredning som sätter fokus på frågan, säger hon. En jämförelse mellan läkare och lärare skulle också vara intressant. Visar det sig att vi har samma utveckling, kan man verkligen ta en diskussion om rimligheten i detta.

Miki Agerberg

